

BEVEZETÉS

A Fons jelen számát egy sajátos kutatási terület, az *archontológia* körébe vágó tanulmányoknak szenteljük. Az archontológia tárgya a tisztség- és méltóságviselők kilétének, működési, hivatalviselési idejének megállapítása, ezeket felölelő listák, adattárak készítése. Általában a történeti segédtudományok közé sorolják. Az utóbbi időben a témáról megjelent két hazai módszertani–historiográfiai összefoglaló is a segédtudományok bemutatására vállalkozó kézikönyvekben látott napvilágot.¹ Megalapozottnak tartjuk azonban Engel Pál álláspontját, mely szerint az archontológia nem tekinthető önálló segédtudománynak, hiszen nincs eleve adott tárgya (mint a paleográfiának az oklevél, a heraldikának a címer stb.), s ebből következően a tárgy által meghatározott sajátos módszertana vagy terminológiája sem. Célszerű inkább egy meghatározott típusú történettudományi segédlet összeállítására irányuló tevékenységnek tekinteni. Jelentheti továbbá magukat e munka eredményeként keletkező listákat, névsorokat, adattárakat is.

Úgy véljük, az archontológiai kutatásban jóval nagyobb lehetőségek rejlenek, mint az, hogy pusztán megbízható segédletekkel támassa alá a kutatók mindennapi munkáját, illetve a tisztségviselőkre vonatkozó adatokat pontosan tartalmazó kézikönyvek készítését tegye lehetővé. Túlságosan leszűkítőnek tűnik Engel Pál felfogása, mely szerint csak az országos jelentőségű tisztségek, méltóságok viselőire irányuló kutatás sorolható az archontológia tulajdonképpeni tárgykörébe, mivel ez „általános kutatói igényt” elégít ki, az alsóbb szintű tisztségviselők listáinak összeállítása viszont csak egy-egy szűkebb kutatási program szempontjából bír jelentőséggel. Valójában egy-egy szűkebb terület, közösség — pl. vármegye, város, végvár, uradalom, település, intézmény, egyház egyesület, vállalat stb. — tisztségviselőinek adattára is akkor mond igazán sokat, ha minél nagyobb számú hasonló, összevetésre alkalmas adatközlés áll rendelkezésre.

Lényegében ugyanez mondható el az archontológiával sok mindenben rokonítható *prozopográfáról* is, amely szintén sokkal inkább tekinthető kutatói módszer-

---

¹ *Fallenbüchl Zoltán*: Archontológia. In: A történelem segédtudományai. Szerk.: Kállay István. Bp., 1986. 124–139. p.; *Engel Pál*: Archontológia. In: A történelem segédtudományai. Szerk.: Bertényi Iván. Bp., 1998. 29–36. p.

nek, mint segédtudománynak. A prozopográfia célja személyi adattárak létrehozása, amelyben előre meghatározott személyek körét együttesen és azonos kritériumok alapján vizsgálják. Véleményünk szerint az archontológiai gyűjtések akkor igazán hasznosak, ha prozopográfiai adatokkal társulnak, azaz az egyes tisztviselők származására, családi viszonyaikra, tanulmányaikra, birtokszerzéseikre, korábbi és későbbi karrierjükre és esetleges irodalmi tevékenységükre stb. vonatkozó ismereteket is tartalmaznak.²

Az itt olvasható tanulmányok reményeink szerint meggyőzik az olvasót arról, hogy megfelelő kutatói kérdésfeltevés és módszertani felkészültség esetén, e listák és adattárak elemzése éppúgy hozhat országos jelentőségű, vagy akár még tágabb körben is hasznosítható eredményeket.³ A tisztségviselőkre vonatkozó adatok gyűjtésének, összeállításának tehát nem csak más irányú kutatási programok melléktermékeként, hanem akár központi célkitűzéseként is van jogosultsága.

A szerkesztőség

---

2 Engel Pál: *Prozopográfia*. In: *Uo.* 37–39. p.

3 Folyóiratunk már korábban is jelentetett meg archontológiai, prozopográfiai adattárakat, ld.: *Sunkó Attila*: *Az erdélyi fejedelmi testőrség archontológiája*. 1. (1995) 2. sz. 186–214. p. *Pálffy Géza – Perger, Richard*: *A magyarországi török háborúk résztvevőinek síremlékei Bécsben (XVI–XVII.) század*. 5. (1998) 2. sz. 207–264. p. *Horváth Richárd*: *Veszprém megye tisztségviselői a későközépkorban (1458–1526)* 7. (2000) 2. sz. 249–266. p.